

Posudek bakalářské práce:

Barbora JÍLKOVÁ, Hygienická prevence a dostupná zdravotní péče v Českých Budějovicích v letech 1868 – 1914.

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2008, 72 stran.

Problematika dějin lékařství patří již mezi etablovaná odvětví historické vědy, ještě zajímavější téma především z hlediska sociálních dějin (ale i dějin správy) představují otázky, jak byla v minulosti zajišťována zdravotní a hygienická péče nejrůznějšího druhu. Právě toto téma si vybrala Barbora Jílková pro svou bakalářskou práci, přičemž se rozhodla sledovat, jak byly tyto problémy řešeny v rámci Českých Budějovic ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století, před vypuknutím první světové války.

Svou práci rozdělila B. Jílková do několika dále členěných kapitol. V krátkém „Úvodu“ (s. 6 – 7) stručně představila strukturu své práce a zrekapitulovala nejdůležitější použitou literaturu (zde musím zalitovat, že když už nevyužila, pak alespoň nezmínila svazky sborníku Documenta Pragensia, věnované problematice zdravotnictví, ochraně před morem, apod.). Druhá kapitola, „Dějiny zdravotní a hygienické péče obecně“ (s. 8 – 19), je rozdělena do tří částí, v nichž autorka sleduje vývoj zdravotnictví ve třech časových úsecích – v nejstarším období až do vzniku lékařské autority, jakou představovala Karlova universita, poté do nástupu Marie Terezie a nakonec období tereziánských a dalších reforem a změn až do začátku 20. století (resp. do konce 19. stol. – autorka sice v názvu slibuje výklad až do vzniku ČSR, ale v textu se to neprojevuje ani poukazem na dobu platnosti uváděných norem). Ocenění si v tomto případě zaslouží plynulý, srozumitelný, logický a čtivý výklad, vycházející z dosavadních zpracování, který se snaží postihnout všechny důležité oblasti zdravotní a hygienické péče.

Ve třetí kapitole s názvem „Působnost městských orgánů“ (s. 20 – 32) se již dostávají do středu pozornosti autorky České Budějovice (i když to z názvu není jednoznačně zřejmé) a ke slovu přicházejí kromě literatury také archivní prameny. I tato část se skládá z několika podkapitol. V první z nich (s. 20 – 24) autorka rekapituluje vývoj městské správy obecně a vzápětí konkrétně pro České Budějovice, přičemž se soustřeďuje na zdravotnickou problematiku, která ve druhé polovině 19. století spadala do kompetence zdravotní rady a zdravotní komise; oběma z nich je věnována důkladnější pozornost. Další podkapitola se zaměřuje na vývoj nemocniční péče v Českých Budějovicích (s. 25 – 29), seznamuje s jednotlivými postupně budovanými nemocnicemi ve městě (v Hradební ulici, na Vídeňském

a Lineckém předměstí) a jejich organizací i s dalšími zdravotnickými institucemi (infekční pavilon, chudobince, záchranná služba, církevní sociální ústavy, lékárny). Pro topografii Českých Budějovic nejsou sice tyto informace překvapivé, cennou orientační pomůckou by však v tomto případě byla mapka či alespoň schematický plánec, zejména s ohledem na umístění těchto zařízení mimo někdejší městské hradby. Zatímco tato část práce přihlíží i k archivním pramenům, třetí podkapitola, věnovaná vývoji komunální hygieny v Českých Budějovicích (s. 30 – 32), tj. dláždění a úpravy ulic, vodovodu, městských lázní a kanalizace, vychází z dosavadního zpracování.

Nejrozsáhlejší část práce B. Jílkové, která se navíc nejvíce opírá o původní prameny, představuje čtvrtá kapitola, týkající se zdravotní péče v Českých Budějovicích v letech 1868 – 1914 (s. 33 – 47). I tentokrát je rozdělena do několika částí. První z nich se zaměřuje na lékaře a ostatní zdravotní personál (s. 33 – 38), tj. městského fyzika a další městské lékaře, porodní báby a zvěrolékaře, a na základě normativního materiálu především v podobě konceptu na řízení sanitární služby z osmdesátých let 19. století vyjmenovává jejich povinnosti a kompetence. Normativní prameny, konkrétně vyhlášky a nařízení vydávaná městskou radou ve spolupráci s lékaři, jsou obsahem další podkapitoly (s. 39 – 42). Týkají se opět udržování čistoty a hygieny, především kvůli prevenci před nakažlivými chorobami, ale i očkování proti neštovicím nebo vyvážení odpadu či zakopávání zdechlin – jen škoda, že v jinak zajímavém textu (ale i v poznámkách) většinou chybějí bližší časové údaje o jednotlivých nařízeních. Mezi nejzajímavější provozy, na něž se v první řadě vztahovaly hygienické předpisy, patřila městská jatka – a právě na ně se zaměřila B. Jílková v další podkapitole své práce (s. 43 – 47), kde tentokrát vychází již takřka výlučně pouze z archivního materiálu. Krátce přitom shrnuje historii českobudějovických masných krámů a výstavbu nových jatek v roce 1893 a poté seznamuje s nejdůležitějšími předpisy týkajícími se jatečního provozu, vydanými v letech 1870 až 1914.

V snad až příliš stručném „Závěru“ (s. 48) pak autorka shrnuje nejdůležitější výsledky své práce a vyjadřuje výpovědní hodnotu pramenů, vhodné by bylo doplnění případných směrů a možností dalšího bádání.

Následující seznam pramenů a literatury (s. 49 – 53) uvádí důkladný výčet použitých signatur archivního materiálu (i když by postačil souhrnnější údaj) a základní literaturu (bohužel nikoli v abecedním pořádku, ale zcela neuspořádaně). Práci doplňuje jednak fotografická příloha (s. 54 – 64), představující v devíti ukázkách podobu českobudějovické nemocnice a některé dokumenty (včetně dobového inzerátu – škoda jen, že se v textu nenacházejí na příslušné přílohy odkazy), jednak cenný soupis vybraného archivního

materiálu se zdravotní tematikou (s. 65 – 72), obsahující celkem 117 položek. Podoba soupisu byla zřejmě poznamenána chvatem v závěru práce (stejně jako zmíněné seznamy), protože by mohl být přehlednější, v každém případě však představuje významný příspěvek k dané problematice a dokládá orientaci autorky v pramenném materiálu.

Barbora Jílková ve své práci prokázala znalost problematiky nejen zdravotní a hygienické péče, ale i orientaci v dějinách správy, zejména správy městské, doložila i schopnost práce s rozsáhlým archivním materiálem. Její práce má promyšlenou a vyváženou strukturu a je psána čtivým jazykem. Autorka se sice nevyvarovala některých gramatických chyb a chyb v interpunkci (příp. vybočení z vazby), ale tyto nedostatky lze zřejmě rovněž přičíst na vrub chvatu při dokončování práce (vytknout z tohoto hlediska lze i užití jiného typu písma v čestném prohlášení, poděkování a obsahu) a jejich množství nepřesahuje neúnosnou míru. Způsob zpracování a také množství prostudovaného materiálu, navíc jazykově méně přístupného, pak uvedené nedostatky sdostatek vyvažuje. S ohledem na to bakalářskou práci Barbory Jílkové doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat ještě stupněm výborně.

V Českých Budějovicích 26. května 2008

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.